

פלוגת נמל חיפה – פלי"ם שוד בית המכס

מאת יהודה בן-צור

הזרוע הימית של הפלמ"ח, המוכרת בשמה המקוצר פלי"ם (השם נגזר מהאות י' על שום היותה הפלוגה העשירית של הפלמ"ח והצרוף של פל"ים, אינו זקוק להסבר). מאז הקמתה כמחלקה ב-1943 ובהתאמה למשימות שהוטלו עליה, גדל והלך מספר המתנדבים - ללא הגבלת משך השרות - לפלי"ם, עד שהפכה לפלוגה הגדולה ביותר בפלמ"ח. מדו"ח של יגאל אלון לב-ג עולה שבתחילת פברואר 1948 הגיע מספר חברי הפלי"ם ל-368¹. בהתאם



לדו"ח זה הוקצו "50 איש לאבטחת נמל חיפה (ונוספו להם 50 אנשי חטי הפלמ"ח מיחידת הרגלים [פל"ז]). פלוגת הנמל, שבהתאם לדו"ח כללה כ-100 איש, הוקמה בסוף 1947 כמענה לטבח שערכו הפלסטינים בבתי הזיקוק במפרץ חיפה. משימתה העיקרית הייתה להבטיח את חיי העובדים היהודים בנמל. הפלוגה, בפקודו של יוחאי בן נון, הייתה כפופה ישירות למג"ד הגדוד הרביעי, יוס'לה טבנקין.

בסוף 1947 נעצרה ספינת המעפילים Sette Fratelli (המוכרת

בכינויה 'הזיבלה' ושמה המבצעי 'לקוממיות') במימי צרפת ואנשי הצוות האיטלקי ואנחנו, חמשת המלווים, הושלכנו לכלא. כעבור עשרה ימים, ב-31 בדצמבר 1947, שוחררנו בערבות וחגגנו את 'הסילבסטר' על ספון הספינה בנמל טולון. את סיפורי מאסריי מ-1943 עד 1947 סימתי במשפט הבא:

"תם ונשלם גיליון המעצרים שלי, אבל אין זה אומר ש'חזרתי למוטב'. לדוגמא, במרץ 1948 בעת שהבריטיים היו עסוקים בפינוי כוחותיהם מפלסטינה, השתתפתי בשוד בית המכס בחיפה, שביצעה 'פלוגת נמל חיפה'. השלל – בגדי חאקי, שהועברו לחברינו בגדוד 'הפורצים'. באירוע זה, שאירע כ-70 מ' ממשטרת מחוז חיפה, לא נתפשתי". יהודה בן-צור.

כמה ימים לאחר שחרורנו, נתקבלה בשלוחת 'המוסד' במרסיי בקשת משפחתי שאחזור מיד ארצה בשל מצבו של אבי, צבי בורשטין. מאחר ודרכוני הפלסטיני המקורי היה באותה עת בשימוש 'המוסד' באיטליה - אברהם זכאי, המ"פ הראשון של הפלי"ם חזר ארצה בפברואר 1948 בדרכון זה - צוידתי בדרכון מזויף והוסדרה לי הפלגה בספינה "מעורבת", נוסעים ומטען, עם כחמישים ממעפילי 'אקסודוס 47' שנשלחו ארצה בדרכונים מזויפים (עלייה ד'). האוניה פקדה בדרכה ממרסיי נמלים שונים, לרבות נמל בירות בו "נתברכנו" ע"י הסווארים בברכת "אטבח אל-יהוד". לנמל חיפה הגענו רק לאחר... ארבעה עשר ימים.

בעת הירידה מהאוניה שמתי לב שבין "מקבלי הפנים" ישנם כמה בחורים צעירים - בלתי-מוכרים לי - שהצטרפו ל"שיירה" שלנו בדרכנו למסוף. אחד מהם ניגש אלי וביקש באידיש רצוצה שאתן לו לסחוב את המזוודה שלי. הצטחקתי בלבי והעברתי לו את המזוודה. לאחר כמה מטרים פניתי אליו בעברית "תקנית" ואמרתי לו שיחזיר לי את המזוודה. הבחור המופתע השיב לי שזו עבודתו וכך התוודעתי לקיומה של פלוגת הנמל, שאנשיה אבטחו את העולים בכיסוי של עובדי נמל (ב-5 בפב 1948 נהרג אחד מהם, שלומוביץ נפתלי, ביריות של סמל משטרה בריטי, שהוברח למחרת היום מהארץ מחשש לנקמת פלוגת הנמל).

רק בדרכי מחיפה לתל אביב - חמישה חודשים לאחר שיצאתי לראשונה מהארץ - החלתי לחוש שמהו גדול הולך ומתרחש בארצנו הקטנה וכי החלטת 'הכ"ט בנובמבר' אינה עוד החלטה שעד מהרה תישכח. שיירות גדולות של הצבא הבריטי חלפו על פנינו בדרכן לפינוי מנמל חיפה ובתל אביב לא נתקלתי בשוטרים בריטיים, כראוי ל'עיר העברית הראשונה'. לאחר הפגישה המצמררת עם אמי ושלושת אחיותיי ועלייה לקברו של אבי - שנפטר כמה ימים לפני הגעתי ארצה, בכ"ט טבת תש"ח, 11 בינואר 1948 - צעדתי לשרונה (כיום, קריית הממשלה בת"א) בה התמקם מטה הגדוד הרביעי. ביקשתי מיוס'לה המג"ד -

¹ ד. ב-ג, 'יומן המלחמה'. עמ' 219-221.

אותו הכרתי עוד מתקופת שירותנו בפלוגה ד' - חופשה עד להקמת המצבה ב"שלושים" והוא גילה התחשבות ונענה מיד. לפני שנפרדנו אמרתי לו שאני תל-אביבי ואהיה מוכן לסייע ככול שאוכל; ואכן מפעם לפעם הוטלו עלי משימות, כגון: 1. חילוץ סירת מפרש של אגודת 'הפועל' בת-ים, שהוותה מטרה לצלפים מיפו, בעזרת ספינת דיג (כשחזרנו לפנות בוקר למעגן ת"א התברר, ששני נערים שרצו להתגייס לפלי"ם ומא"ז בת-ים הנצורה סירב לשחררם, התחבאו בסירה הנגרת). 2. גיוס חניכי האגודות הימיות בירקון לפלי"ם.

באחד הימים במרץ 1948, נקראתי למטה הגדוד והוטלה עלי משימה פשוטה לכאורה – להעביר למ"פ נמל חיפה, יוחאי בן נון, צ'ק ע"ס 1,000 ליש"ט לצרכי רכש אמל"ח שרוכז במרחבי הנמל. המשימה פשוטה, אבל התקופה לא הייתה פשוטה כלל ועיקר. השלטון המנדטורי הלך והתרופף ועיקר מעייניו של מפקד הצבא הבריטי היו לאבטח את ציר הפינוי צפונה לחיפה. והנה דווקא אז החליט האצ"ל לחבל במסילת הברזל בקרבת בנימינה ובתגובה הוטל עוצר על הציר לחיפה. בצר לה פנתה מערכת הרכש למטה הגדוד הרביעי והמג"ד יוספ'לה החליט להעביר את הצ'ק לחיפה בדרך הים. ההוראה שקבלתי הייתה לקפוץ לשדות-ים ולגייס כלי שייט שיעביר אותי לחוף בת-גלים. קבלתי את סירת המנוע, שכינויה היה 'ניין-ניין' ובקשתי מידידי איתן יעקבסון, צעיר בן 18, אך ימאי מיומן שצבר ניסיון על גדת הירקון עוד לפני הצטרפותו לפלי"ם, שיתלווה אלי כ'רב החובל' ו'המכונאי הראשי' (לשנינו לא היה כל ניסיון במכונאות).



1940 – קורס מדריכי שייט של הימיה בהפועל תל-אביב באימונים בירקון על סירת המנוע- "נין-נין" – j m b /49 - בצילום- בירכתיים עם כוון השעון : שורץ שלום, אלמוג יוסף, רבינוביץ (המהנדס), דב מגן-(ברצ'יק)- המדריך, לימון מרדכי(מוקה). ובחרטום מימין: פייג- דוד, לידו- שור צבי(צ'יבי), (השניים באמצע לא מזהים).

לפנות ערב הגענו לחוף המסולע של בת-גלים. איתן על ההגה ואני בחרטום "מנווט" בין הסלעים. בעומק של כ- Fathom (180 מ"ס) ירדתי למים הקרים כשאני מחזיק את בגדי והצ'ק בתוכם מעל לראשי. נפרדתי מאיתן שחזר לשדות-ים, ללא אמצעי קשר! מביתו של מא"ז השכונה (מפקד אזור מטעם 'ההגנה') טלפנתי ליוחאי והוא עדכן אותי כיצד להגיע למחרת בבוקר ל"מלון" ברח' King George (כיום, רח' העצמאות), בו שכנו חברי הפלוגה (המעבר בין השכונות היהודיות לעיר התחתית היה כרוך במעבר מחסומים בריטיים וערבים). למחרת, שבת בבוקר, חברתי ליוחאי, מסרתי את הצ'ק ובזה השלמתי את המשימה. לשאלתי איפה ניסן ליתן (סגן מפקד הפלוגה) - ידידי מנוער אותו לא ראיתי מזה שנה - הצביע יוחאי לעבר אחד החדרים "הוא באמצע תדרוך, תיכנס". נכנסתי. "ערמה" של חבר'ה

רבוצים על המיטות והרצפה ומה אני שומע – חלוקת תפקידים לביצוע... שוד בית המכס הנמצא בקרבת 'שער פלמר', השער הראשי של הנמל ולא הרחק מבנין משטרת המחוז. בסיימו את התדרוך שאל אותי ניסן "מה אתה עושה עכשיו?" הבהרתי לו שאני מחפש דרך לחזור לתל אביב. "מה דעתך להצטרף אלינו?". הצטרפתי, קבלתי אקדח ונצמדתי לניסן. בדרכנו לעבר "המטרה" התברר לי שהשלל הוא משלוח בגדי חאקי, שפלוגת הנמל מתכוונת להעבירו לחברינו בגדוד הרביעי, שצורפו ל"כח נחשון" – סיבה טובה לשוד.

בהתאם לתכנון, הראשון שנכנס לחדר המדרגות נטרל את הנוטר ופרק ממנו את אקדחו. אחריו פרצו יתר "השודדים", כשניסן בראש ואני, לידו. כל הלקוחות שנמצאו באולם, יהודים ערבים ואנגלים, נצטוו להיצמד לאחד הקירות עם ידיים מעלה והוחל בהורדת החבילות דרך חדר מדרגות אחורי לרחוב 'הנמל', שם המתינה משאית קטנה, שנהגה היה, ימאי פלי"ם, עוזי בנדל. עד מהרה הובחן ש'צוואר הבקבוק' הינו ביציאה מחדר המדרגות עד למשאית. החלטתי לרדת ולראות מה קורה שם. בינתיים הוחל בניצול 'השבויים' להורדת המטען לתחתית המדרגות. נאלצתי לפקוח עין ולמנוע מהם להגיח אל המדרכה והחופש ומצאתי את עצמי כסבל המרכזי בקטע זה. למיטב זכרוני, העמסת המשאית נמשכה קרוב לעשרים דקות. למחרת היום קבלתי מיוחאי "פיצוי" הולם – 'טרמפ' לתל אביב ב'קדילק' השחור' "שהוחרם על ידו ממבריוח ידוע בנמל חיפה"², דרך ואדי מילק.



<יהודה - מהמעורבים בשוד - ניסן ואיתן>



² מצוטט מאלבום 'התקופה לקחה אותנו', בו יוחאי התייחס לפלוגה "על קצה המזלג".